Godina II. — Broj 460.

CIJENA LISTU: U predplati za čitavu godinu K 52·—, za polugodište K 16·—, tromjesečno K 8·—, mjesečno K 3·—, u maloprodaji 10 helera. — OGLASI primaju se u upravi lista trg Custoza broj 1, te se računaju po 30 helera za prostor visok 4 milimetara i dug 8 cm.

HRVATSKI LIST

Izlazi u Puli, svaki dan u 5 sati ujutro.

Nedjelja, 15. listopada 1916.

„HRVATSKI LIST" izlazi u nakladnoj tiskari JOS. KRMPOTIĆ u Puli, trg Custoza broj 1. Uredništvo se nalazi u Sitnanskoj ulici broj 24. — Odgovorni urednik: JOSIP HAIN u Puli. Rukopisi se ne vraćaju. Ne uvažuju se anonimni dopisi. Nefrankirana pisma se ne primaju.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 14. (D. u.) Službeno se javlja:

Istočno bojište.

Južno Hatszega (Hoetzinga) dočepao se je neprijatelj dijela pogranične kose. Noćna ga je protunavala bacila natrag. Vrši se još boj za jednu visinu. Čišćenje jugoistočnih i istočnih pograničnih predjela Sedmogradske napreduje brzo. Rumuni su na mnogim točkama bili baćeni preko klanaca. Svuda, a poimence u predjelu Görgeny, hvataju naše čete čitava odjeljenja najrazličitijih rumunjskih raspršenih skupina. U Voliniji je jučer vladala vrlo živalna bojna djelatnost.

Talijansko bojište.

Pošto je na primorskoj bojnoj fronti i jučerašnji dan mirnije prošao, mora se smatrati, da je velika osma talijanska ofenziva bila sa bojevima od 11. t. mj. suzbita. Toga je puta neprijatelj, više nego u prijašnjim bitkama, okupio svoje sile proti južnom krilu. Među morem i visinama istočno Gorice nalazila se je treća vojska i dijelovi druge vojske: ukupno oko 16 pješadijskih divizija sa vrlo silnim topništvom i mnogobrojnim baterijama bacala mina. Naši su hrabri branitelj Krasa kroz tjedan dana ustrajali u najtežoj vatri, te su nato tri dana prkosili neprestanim jurišima brojem jačeg neprijatelja, dok ga njegovi gubici nijesu prisilili, da prestane navaljivati.

Jugoistočno bojište.

Nema ništa važna.

Zamjenik poglavice generalnog stožera
pl. Höfer, podmaršal.

Dogodjaji na moru.

U noći od 12. na 13. t. mj. je jato naših hidroplana ponovno i sa uspjehom nabacilo bombama vojničke objekte u Tržiću i Sancanziano. 13. t. na veče su naši hidroplani napali brodogradilište „Adria" kod Tržića te su više puta pogodili. Neprijateljski su letioci bacili bomba na staru luku u Trstu i u blizinu Miramara, a da nijesu nanijeli nikakve štete. Naši su ih hidropiani proganjali, kod Cesa je neprijatejski jedan letioc bio od pom. poručnika Banfilda prisiljen, da se u brzom ljetu spusti za neprijateljske vrste. Kod svih su pothvata naša ljetala bila bezuspješno opnježljavana.

Vodstvo c. i kr. mornarice.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 14. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Na sjevernom djelu fronte nastavljaju Englezi kao i prijašnjeg dana živu izvidničku djelatnost. Bitka na Sommi traje dalje. Opetovane neprijateljske navale sjeverno Somme u velikoj širini kao 12. t. mj. nijesu dospjele u našu zatvornu vatru. Među Ancre-om i Morvalom mogao se je razviti samo jaki djelomični napadaj kod Gueudecourta. Bio je suzbit. Iz crte od Morvala do južno Bouchavesnesa provedne navale dovele su skoro svuda do teških bojeva momka sa momkom, u kojima je francuska pješadija svuda podlegla. Čete generala Böhna i Garniera su održale sve svoje položaje. Na južnom djelu šume St. Pierre-Vaast bili su Francuzima opeta istrgnuti uspjesi, postignuti kod prijašnjih navala. Uveli smo 7 časnika, 227 momaka i više strojnih pušaka. U bojevima se je osobito istaknula 36. strijeljačka pukovnija, 48. pješ. pukovnija, te divizija gen. majora Dreslera i Scharfensteina. Južno Somme je opeta započeo boj u Ablaincourtu te nam je donio uspjeha. Djelovi saskih pukovnija su u svježem pothvatu opeta osvojili istočni dio šume Ambos, sjeverno Chaulnesa te su tom prilikom zarobili 6 časnika i 400 momaka. U predjelu Maase prolazno žestoko pojačana djelatnost topništva. Istočno Maase pojedini neznatni bojevi sa ručnim granatama i slabije bezuspješne neprijateljske provale.

Istočno bojište.

Na mnogim mjestima fronte zapadno Lucka živa bojna djelatnost.

Sedmogradsko bojište.

Proganjanje na istočnoj fronti je dobro napredovalo. Neprijatelj je popustio i na cesti Csik-Szereda-klanac Gyme. Na pograničnim klancima zemlje Burza su savezničke čete stekle zemljišta. Tu su Rumuni izgubili 292 zarobljenika, od kojih 8 časnika te 6 strojnih pušaka. Zapadno Vulkanskog klanca smo protunavalom odbili neprijateljske navale. Neprijatelj se je ustalio na jednom mjestu gorske kose.

Balkansko bojište.

Mackensenova fronta: Nema nikakvih dogodjaja.

Macedonska fronta: U zavoju Černe izjaloviše se ponovne i noću nastavljene srpske navale. Položaj je nepromijenjen.

Prvi majstor glavnog stjela Ludendorff.

Bugarski ratni izvještaj.

Sofija, 13. (D. u.) Služb. izvještaj. Glavni stan javlja:

Macedonska fronta.

Od jezera Prespa do Vardara izmjenično djelovanje topništva. Od Vardara do jezera Doiran vlada mir. Na fronti Struma slaba topovska djelatnost. Kod sela Enidže bio je u zračnom boju oboren neprijateljski zrakoplov. Pilot je zarobljen.

Rumunjska fronta.

Duž Dunava nema promjene. U Dobrudži i na Crnomorskoj obali vlada mir.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 13. (D. u.) Glavni stan javlja:

Perzijska fronta.

Suzbili smo neprijateljsku konjaničku pukovniju među Sakizom i Sandžbulakom.

Kaukaska fronta.

Na desnom krilu Čarkanja. Odbili smo neprijateljske borne sile, što su se noću htjele pribliziti našim položajima.

Na ostalim frontama nema ništa osobita.

Brzojavi.

Neutralni vojnički ataševi kod njem. cara.

Berlin, 14 (D. u.) Wolffbureau. Car je u velikom glavnom stanu primio vojničke ataševe neutralnih država, koji putuju na rumunjsko bojište.

Amerika i podmornički rat.

Amsterdam, 13. Prema Reuterovim vijestima je predstojeći izbor predsjednika u Americi imao za posljedicu, da se je blago sudilo o operacijama njemačkih podmornica na američkoj obali. Dok vladini pristaše preporučuju ustrpljivost, zahtjevaju njezini protivnici jaku vanjsku politiku. „Worold" piše: Doklegod se zapovjednici njemačkih podmornica drže naloga, da štite međunarodno pravo i štuju američku zastavu, ima da se sa njemačkim podmornicama bavi samo vodstvo njemačkog brodovlja, a nikada vlada Ujedinjenih država.

„New-York Times" veli: Ne možemo, da držimo neprestano pripravljeno brodovlje torpednih lovaca da spasavamo putnike i momčad potopljenih ladja. Čovječnost opravdava ono, što se je do sada dogodilo. Nastavi li podmornica svojim operacijama, bit ćemo prinuđeni opomenuti zapovjednika, da će on i Njemačka biti odsele odgovorni za sve ljudske žrtve, što će ih zahtjevati operacije podmornica. „Tribuna" vidi u pothvatima njemačkih podmornica jasan dokaz neuzdrživosti teorije o nedotakljivosti Amerike sa strane Europe. Naša će obala i naša trgovina biti za vrijeme rata laki cilj europskim gusarima, ako mi ne budemo digli dostatno brodovlje, koje ima da štiti i da brani naše vode.

Norveška i tuđe podmornice.

Kristijanija, 14. (D. u.) Kraljevska naredba odredjuje, da se ratujućim državama pripadajuće neoružane podmornice nesmiju u norveškim vodama niti gibati niti se u njima zadržavati. Za slučaj, da se zabrana prestupi, bit će podmornice u pogibelji, da se ili oružanom silom napadne. U oluji ili uslijed oštuće se podmornica može zateći u norveško područje, ali mora da se drži na morskoj površini i da razvijesi narodnu zastavu. Naredba stupa u krijepost 20. listopada.

Američka nota Njemačkoj.

Geneva, 13. „Matin" javlja iz New-Yorka: Državni tajnik Lansing pripravlja notu na Njemačku.

Bojevi u solunskom području.

Zürich, 13. Vijesti iz Soluna glase sve nepouzdanijima. Bugare je vrlo teško potisnuti natrag, a Bitolj, cilj saveznika, nalazi se danas gotovo u nedosežnoj daljini. Svuda se opaža neprijateljska pojačanja na teškom topništvu.

Francuski ratni zajam

Geneva, 13. „Matin" objavljuje Joffreovu dnevnu zapovjed, u kojoj pozivlje sve Francuze neka što više potpisuju ratni zajam te izjavlja, da je to sveta dužnost, koju se baš tako mora vršiti kao vojnička dužnost.

Upoziv domobranstva u Švedskoj.

Stockholm, 13. 3. t. mj. počelo je novačenje domobranstva prve kategorije do god. 43. i druge kategorije do 37. godine, koje je već pred duže vremena bilo upozvano.

Vojna dužnost u Irskoj.

Rotterdam, 14. (D. u.) „Courant" doznaje iz London: Lord Wimbor, irski zemaljski glavar te držanni tajnik Duke kao što i irske vojničke oblasti saopćše engleskoj vladi, da bi uvedenje vojne dužnosti u Irskoj bilo neshodno i politički nerazborito. „Daily News" opažaju k tome, da je time svršila propaganda za uvedenje vojne dužnosti u Irskoj.

Rat na moru.

Berlin, 13. (D. u.) Njemačka je podmornica potopila dne 2. t. mj. u Sredozemnom moru francuski mali krstaš „Rigel", koji je bio sagradjen kao lovac podmornica, a 4. t. mj. francuski pomoćni krstaš „Gallie". Od srpskih i francuskih, četa, koje su na „Gallie" putovale u Solun, poginulo je oko 1000 momaka. Ladja je tijekom 15 časaka potonula.

Iz Grčke.

Antanta zahtijeva i grčku vojsku? — Ograničenje gradjanskih prava u Grčkoj. — Željeznica u Larisu zagosjednuta. — Venizelos traži priznavanje privremene vlade u Solunu. — Sporazum i nova vlada u Grčkoj.

Rotterdam, 13. Londonska „Morning-post" javlja, da će četverosporazum tražiti za mjesec dana analogno zahtijevu izručenja grčkog brodovlja i predaju grčke vojske. — „Tages-anzeiger" javlja iz Pariza: Grčki je glavni grad zaposjednut od čete antante. Francuske i engleske su čete zaposjele javne zgrade i vojarne. — „Daily Telegraph" javlja: Venizelos namjerava ustanoviti u Solunu formalnu vladu, koja će dizati poreze, da se može opremiti vojsku. Izrazio je nadu, da će velevlasti priznati vladu. — U razgovoru sa dopisnikom „Morning Poste" kazao je Venizelos, da je kralj prestupio granice ustava. Rujna mjeseca prošle godine zatražio je on (Venizelos) od kralja, da ispuni obveze ugovora sa Srbijom. Kralj je na to odgovorio, da prepušta unutarnju politiku vladi, ali da je za vanjsku politiku on sam pred Bogom odgovoran. Venizelos je uzvratio, da nema u Grčkoj kraljevstva po božjoj milosti. Posljedica toga, što je kralj smatrao Grčku kao nekakav osobni posjed, bila je, da se je Grčka razvrgla sa prijašnjim svojim prijateljima i sa zaštitnim vlastima Engleske i Franceske. Prisiljeni tim činjenicama morali su i Danglis i Kunduriotis krenuti jedinim još mogućim putem.

Atene, 12. (D. u.) Reuter javlja: Posilje podne bila je provedena predaja grčkog brodovlja. Francuske i engleske tegleće ladje su odvukle brodove iz mjesta, gdje su bili usidreni u Keratsinu. Posada grčkih vojnih ladja bila je odvedena u atenske vojarne. Saveznici su zaposjeli otoke Vero i Kyra, na kojima se nalaze skladišta grčkog brodovlja, te utvrde Salamis i Pirej.

Atene, 14 (D. u.) Reuter javlja: Engleski je poslanik posjetio novog ranjskog ministra te je time opeta uspostavio svezu među ministarstvom i četvornim savezom.

Lugano, 13. „Tribuna" javlja iz Atene 11. ov. mj.: U 1 sat zaposjednuše saveznički mornari otoke Veru i Kyru, gdje se nalaze skladišta grčke mornarice. Admiral Fournier je dao na grčkim brodovima opet izvjesiti zastave, koje su bile skinute na zapovjed grčkog kontreadmirala. Momčad ostavi nato brodove te se zaputi u veliko poštištenosti u Atenu, gdje ju je pučanstvo sa radoznalošću promatralo. Najavljene demonstracije su izostale. Talijanski mornari smjestiše se na grčkim torpilja-kama, francuski na torpednim lovcima a engleski na podmornicama. Krstaši ostaju u Solunu sa trećinom grčke momčadi. Sa brodova su bili pako odstranjeni topovski zapori. Saveznici opravdaju zaplijenjenje brodova s predpostavkom, da bi isti mogli poći Dardanele te se pridružiti tursko-bugarskoj akciji protiv rusko-rumunjske mornarice.

Atena, 11. Dopisnik Reuterovog dopisnog ureda bijaše na brodu „Lemnos" svjedokom izručenja grčke mornarice. Dva sata i pô bijaše zaposjeno 13 francuskih, 2 engleske teglienice, 12 francuskih i engleskih otpremača, jedan engleski zararač i jedna talijanska parna dereglja time, da odvuku grčke brodove sa njihovog sidrišta pred arsenalom u keratsinski zaton. U drevnoj zapovjedi, koja je bila pročitana posadama, bi rečeno, da kralj svakoga riješava njegove prisege, koji želi da ostane na svom brodu i da se pridruži saveznicima. Kako se glasa nije se nitko poslužio tom dozvolom. Sa svakog broda se iskrcaše najzadnji častnici te ponesoše sobom zastavu i kraljevu sliku, koja je visjela u svakoj časničkoj sobici. Admiral Ipitis se je nakon odvedenja brodova zaključao u svojoj sobi. Časnici, koji su čitav taj dogodjaj šutke motrili sa palube prostahu trijuh brodova, bijahu duboko dirnuti, kad je mimo njih prošao admiralski brod. Kad je admiraljev pobočnik javio francuskom zapovjedniku, da su brodovi spremni da ih se odvede, odvrati taj: Ja Fijah za Engleze i čistu grčka mornarica bijaše puna udivljenja i zahvalnosti za pomoć, koju nam je pružila prigodom gradnje ove mornarice, no sad je možda bolje da ništa ne kažem. Pobočnik pokaže prstom na savezničko brodovlje i zapita: Kakvih smo mi zapravo poteškoća mogli da stvaramo. U dvorskim i službenim krugovima vlada velika poštištenost.

London, 12. Jedan atenski dopisnik javlja, da su antantini diplomate predložili svojim vladama, neka grčkome kralju podadu jošte jednom prigode, da ucestvuje u ratu na strani antante. Saveznički poslanici predložiše svojim vladama, neka saopće Grčkoj, da je antanta pripravna, da Grčkoj ponudi svaku potporu, da je metne u stanje, da protjera neprijatelja, ako Bugarskoj navijesti rat. Nadalje, da su saveznici pripravni, da joj podadu kašnje materijalne dokaze, da nijesu nikad prestali, da se za Grčku zanimaju. Taj poslanički prijedlog da se sada uzima u obzir od saveničkih vlada!

Atena, 14. (D. u.) Admiral Fournet predao je grčkoj vladi opet jednu notu, u kojoj traži kontrolu nad grčkim redarstvom. Grčkim se podanicima ima zabraniti, da nose oružje. Prevažanje ratnog materijala u Tesaliju mora se zabraniti i zaplijeniti u Tesaliju izvečeno žito. Svi su zahtjevi bili prihvaćeni.

London, 14. (D. u.) „Morning Post" javlja iz Atene: Venizelos za nolio je vlasti antante, da priznaju privremenu vladu u Solunu. U noći na 13. listopada zaposjeto je odijeljenje iskrcanih Francuza kolodvor Lariške željeznice u Ateni, te je spriječilo odlazak vlaka sa mornarima u Larisu.

Neprijateljski ratni izvještaji.

Rusija.

12. t. mj. Zapadna fronta: Pred našim položajima na mostobranu Uxkill, 28 km jugoistočno Rige, čula je 8. t. mj. oko 4 i pol sati posilje podne momčad naše pomaknute straže pištoli šum u blizini njemačkog jarka te je odmah osjetila vonj otrovnog plina. Plinoviti su se valovi tako brzo širili te nijesu svi vojnici straže imali vremena, da si postave maske. Vojnik Kitajev, koji je bio kod telefona, nije htio da gubi vremena postavljanjem maske, već je htio, ne brinuti se za smrtnu pogibao, da viši telefonsku službu. Uspjelo mu je, te zapovjednika bataljuna obavijestio o napadaju sa plinovima, pa je nato potrčao, da upozori svoje drugove, koji su se odmarali u stražnjim jarcima. Kitajev je samo stigao, da povikne: „Maske protiv plinova!" a nato pade mrtav na zemlju. Straža je odmah raketom javila napadaj sa plinovima. Kada su se njemački plinovi rastepli, upravili su Nijemci zatvornu vatru sa granatama, što sadržaju zagušljive plinove, za mostobran i na desni brijeg Dźne. Posada utvrdjenja mogla je na dane znakove postaviti maske protiv plinova te je strojnim puškama i puškama počela pucati i bacati bombe. Istodobno je naše teško i lako topničtvo upravilo koncentričnu vatru na neprijateljske jarke. Slijedeći prvom oblaku plina navališe dva njemačka bataljuna čijelu frontu mostobrana. Ta je ali navala bila uslijed hrabrog napora naših momaka oko strojnih puškaa i uslijed jake topovske vatre odbijena uz teške gubitke po neprijatelja. Tane iz našeg teškog topa uništilo je nekoliko neprijateljskih spremišta plina. Nakon pol sata su Nijemci pustivši plinove opeta navalili, ali su opeta bili suzbiti. Oko 6 sati pustili su Nijemci treći val plina te su ponovno kušali napasti, ali još uvijek bezuspješno. Branitelji položaja Üxküll su svoje položaje hrabro održali. Preko rijeke Boldurka, u okolici sela Bielowce (9 km sjeverno Brody-a) je neprijatelj sagradio most, što su ga naši izvidnici otkrili, a topništvo posve porušilo.

Dobrudžska fronta: Neprijatejsko lato ljetala je na Konstancu bacalo bombe, otrovane slatkiše, bakcilima kolere napojene češnjake i ljetalačke strijelice.

Engleska.

11. o. mj. u večer: Kroz cijeli dan jak neprijateljski bombardement. Osujetili smo pokušaje neprijatelja, da navali sjeverno od Courcelette. Naše je topništvo bombardiralo neprijateljsko pješaštvo, koje se dalje straga sabralo.

Francuska.

12. listopada na večer. Sjeverno od Somme Francuzi su po nešto uznapredovali zapadno Sailly-Saillysel. Južno od Somme znatna djelatnost obostranih artilerija bez pješačkih bojeva. U Vogezima su Francuzi na Hitiseu izveli iznenadni napadaj te zarobili 11 momaka. Njihovo je topništvo pucalo na jednu tvornicu te proizvelo velik požar. — Istočna armija: Srpske su čete sužbile žestoke protunavale te uskoćivše se u selu Brod. Pucanje i čarkanje na čitavoj ostaloj fronti. Francuska su ljetala bacila bombe na Prilep i na Plovdiv.

Italija.

11. listopada. Jučer su se na Pasubiji vršili vrlo žestoki bojevi, koji su svršili sjajnim uspjehom naših četa. Iza kako su noću bile odbijene žestoke neprijateljske protunavale, počeše u zoru naši topovi i naša bacala mina opeta intenzivno pucati na austrijske vrste. Na to je naša pješadija osvojila prostran i silan položaj u području Cosmagnona te je svoj uspjeh proširila sve do visine Menerbe i do donjih južnih obronaka Monte Bolte. Do sada smo uveli 530 zarobljenika od kojih 10 časnika i veliku množinu oružja i municije. 9. t. mj. na veče uspjelo je neprijateljskim odijeljenjima, te su u dolini Travignolo iznenadnom navalom prodrli u nekoje naše položaje. Snažna ih je naša navala naskoro izbacila.

Na fronti Juliških Alpa je i jučer gusta magla sprječavala topovsko djelovanje. Posilje podne je snažna pješadijska navala probila djelove jakih neprijateljskih položaja istočno potoka Vrtojbice, među Zobrom i Vrtojbom. U našim je rukama 861 zarobljenik, među kojima 24 časnika. Zaplijenismo 3 strojne puške.

Kraški zaravanak. Nakon što je naše topništvo sa bacalima mina razrušilo žestokom i tačnom vatrom zamršene neprijateljske obrambene radnje, osvojila je naša pješadija skoro cijeli, jako utvrđeni položaj među dolinom Vipave i vrhom 208. Nakon ljutih bojeva su naše čete zauzele Novu Vas i visine oko vrha 208. Do sada smo uveli: 5043 zarobljenika, među kojima 164 časnika te bogat plijen na oružju i municiji.

Albanija. Jedno je naše odjeljenje ostavilo Argyrokastro i zaposjelo 8. t. mj. Premeli na Vojusi, jugoistočno Klisure.

Rumunjska.

11. ov. mj. u jutro: Na sjevernoj i na sjeverozapadnoj fronti lako smo odbili kod Tatranga neprijateljsku navalu. Kod Ozonosa (?) u dolini Tömöša naše su čete održale svoje položaje. Sjeverno odtale krvavo smo odbili neprijateljsku navalu kod Mocciu (?). Kod Caineni i na visovima istočno i zapadno od Jiu zaustavili smo neprijateljsku navalu u pravcu na polje Bagru. Na fronti kod Oršove topnički dvoboj.

Južna fronta: Naše je topništvo bombardiralo Vidin i prouzročilo teške požare. Na ostaloj dunavskoj fronti topnički bojevi.

U Dobrudži ništa novo. Neprijateljski su aeroplani bacali bombe na Constanzu i na gradove na Dunavu.

Dogodjaji na bojištima.

Najviše se bave neprijateljske novine sa uzrocima rumunjskih poraza u Erdelju. Tako piše „Corriere della Sera" u uvodniku: „Prvobitni rumunjski ratni plan se izjalovio. To treba priznati bez prevelike žalosti i bez nepotrebnoga poljepšavanja. Rumunjska je bez dvojbe hrabra, bogata na pomocnim vrelima i energiji, što konačno mora dovesti do pobjede, a pretrpljena šteta dade se još popraviti. Izvadjali su se manevri, koji su u glavnim pretpostavkama zlo prošli. Prije svega izgubljeno je previše vremena prema Bugarima. Od srca nam je žao, jer smo se nadali porazu Bugarske i izolaciji Turske i time isključenju manjih sudionika protivnog saveza, kao i izgonu centralnih vlasti sa vratiju istoka i uspostavi direktne veze sa Rusijom. Rumunjska je morala stupiti u rat suglasno sa ofenzivom saveznika u Solunu i rumunjskom ofenzivom u Bukovini, ali je solunska ofenziva zakasnila. General Sarrail hipnotiziran je od opasnosti sa strane Grčke. Kad je započela solunska ofenziva, bila je rumunjska vojska već potištena usijed gubitka Tutrakana i Silistrije i prvih poraza u Dobrudži. Onda je započela provala u Erdelj. Taj udar je mogao postati velikom pobjedom, da je Rusija uspjelo slomiti austro-ugarski otpor u Karpatima. Rumunjski plan boluje na pogrješci, što se s jedne strane zanašao na ruski prolom, a s druge strane na solunsku ofenzivu, od koje se očekivalo, da će vezati Bugarsku. Rumunjska je morala svu svoju snagu baciti protiv Bugarske. Pokušajem provale u Ugarsku, raspršila je svoje sile, te mora sada promijeniti svoje nakane". Rumunjska ne će sigurno biti zahvalna za pokesane ove savjete. Na drugoj strani nazrijeva talijanski list razlog rumunjskom porazu samo u pogrješkama rumunjskog generalnog stožera. A to ne stoji. Istina je, da Rusija nije dostatno podupri Rumunjsku akciju ali ni Italija se ne može pohvaliti time,

da je za vrijeme srpske katastrofe shvatila ozbiljnost momenta i spasila pravodobno, što se je spasiti dalo. Bit će dakle i za nas i za Rumunjsku pravednije ako sa podacima iz stana ratne štampe tražimo drugdje uzroke rumunjskim porazima. „Pobjeda kod Brašova“, kaže nam ovaj vjerodostojan izvor“, „imade se pripisati poglavitom djelovanju teškog topništva. Bojište sa svojim mrtvima i dijelom raspucanim i napuštenim baterijama rumunjskim, dokazuje užasno djelovanje naših topova, koji su uništili većim dijelom iz elitnih pukovnija sastavljenu infanteriju. Ali i neprijateljska artilerija, koja je bila još u zadnjem trenu pojačana e bi otklonila katastrofu druge rumunjske vojske, nije ništa pomogla. Neprestano stizala su rumunjska pojačanja za bitke kod Brašove. Bitka se je dne 9. listopada poslije podne nagnula u našu korist. Kad su se izgledi od ure do ure popravili, započela je artilerija svoju razornu paljbu. Moralna otporna snaga neprijatelja bila je brzo skršena. Time može se objasniti, što su Rumunji na otvorenom bojištu napustili čitav red neoštećenih i uporabivih Kruppovih topova. Njihov uzmak bio je praćen paljbom našeg topništva. No već 8. listopada bijahu tri velike ceste, kuda su Rumunji uzmicali, maine klanci Tärczvar, Tämes i Csanc na dohvatu naših dalekometnih topova. Često bijahu čitavi vlakovi, što su bili prenapunjeni s bjegunicima pojedinih dijelova rumunske vojske, uništeni vatrom njemačkih mužara. U ovoj bici pretrpio je neprijatelj najteže gubitke u čitavom Erdelju. Mnogo je doprinjeo pobjedi nenadani dolazak njemačkih četa sa zapadne strane kod klanca Tärczvar, koje su kod Szentbertalana obašle strojopuškani odred, uništivši ga do posljednjeg momka“.

Na ruskoj fronti povisila se je bojna djelatnost u Volinji. — Na talijanskoj fronti nastupio je iza neuspjele zadnje talijanske navale mir, dok se je na Sommi izjalovio nov napadaj Francuza i Engleza.

Političke Vijesti.

Izjave njemačkog državnog tajnika. Povodom izjave njemačkoga državnoga tajnika von Jagowa, koju je dao kod rasprave o proglašenju proračunskog odbora Reichstaga permanentnim, piše „Zeit“: „Von Jagow je neispravno argumentirao, kad je tvrdio, da engleski i francuski parlamenat od svojih vlada nisu o vanjskim pitanjima informirani više nego Reichstag od njemačke vlade, nego još manje. No pri tom je zaboravio, da je u engleskom i francuskom parlamentu vlada samo odbor parlamentarne većine, a ministri su vodje te većine, a dalje je zaboravio, da sada za vrijeme rata u obje ove zemlje vladaju koalicione vlade. Pa ako je doista, kako misli gosp. von Jagow, engleskomu i francuskomu parlamentu bilo o vanjskim poslovima saopćeno manje nego Reichstagu, to su ipak vodje stranaka u engleskom i francuskom parlamentu mnogo točnije informirani nego njemačke vodje. Jer ondje su vodje istodobno ministri i državni podtajnici, znadu dakle sve, a njih nema nikakve tajne u njihovoj domovinskoj politici, nego je sami i vode. Pa ako ovi ministri parlamentu, t. j. većini svojih stranačkih sumišljenika saopćuju manje, to ovi mogu pri tom biti umireni, jer su ministri njihovi vlastiti použtalnici, koje su oni odaslali na vladu. Ova bitna razlika između parlamentarnoga sistema ondje i neparlamentarnoga sistema ovdje ne će se ni za jotu promijeniti ni proglašenjem glavnoga odbora permanentnim.“

Njemački socijalista o ofenzivi antante. U subotu je socijalnodemokratski zastupnik Snowden u radničkoj skupštini izrekao govor, u kojem je kazao medju ostalim: Vojnički dogodjaji od mjeseca srpnja jasno su dokazali, da je iščeznula svaka nada, da bi antanta mogla izvojevati vojničku pobjedu nad središnjim vlastima. Ako bi se rat morao voditi do vojničke odluke, mogao bi trajati mnogo dulje nego li tri godine, ali poradi velikih gubitaka u ljudskim životima ne može više rat trajati dvije ili tri godine. Ukupni britski gubici iznose početši od srpanjske ofenzive 300.000 ljudi. U svojem razgovoru s nekim amerikanskim novinarom uklanjao se je Lloyd George pitanju, kako će dugo još trajati rat. Čemu mi zapravo ratujemo? Ispriva se je mislilo, da ratujemo za Belgiju. U to danas nko više ne vjeruje. Vlada se svojeuako nečka, da saopći svoje obveze naprama Rusiji, ali u Jonoj kući će se ponoviti ovo pitanje, da li je Engleska za to izgubila tisuće ljudi i uvela obrambenu dužnost, da Rusija dobije Carigrad?

Razvitak gradova u posljednjem stoljeću.

Gradski razvitak tvori dandanas jedno čitavo poglavje svjetske povjesti.

U starom vijeku je porast gradova, izuzim pojedine grčke države i Rim, bio sasma nez natan. U daleko većoj mjeri zaviše se gradovi tekar pod konac srednjig vijeka. Uza sve to nije prije 30-godišnjeg rata nijedan od naših gradova brojem žitelja nadmašivao 60 biljada. Prema tome nije onda zapravo niti bilo gradova u današnjem smislu. U njemačkim zemljama je broj žitelja nakon 30godišnjeg rata dapače nazadovao. Odtada bilježe gradovi znatan napredak tekar u XVIII. stoljeću. Pravi i orijaški gradski razvitak nastade tekar u XIX. stoljeću, u dobi razvitka moderne tehnike, industrije i prometnih sredstava. To su bili ujedno uzroci i preduvjeti selenja ladanjskog puka u gradove. Većina najmo radnih sila, koje se kod kuće nijesu mogle slobodno razviti, podadoše se u gradove te se bacише na trgovinu ili na zaradu u tvornicama.

Stoga će biti osobito zanimivo, ako bacimo pogled na dobu prije 100 godina, te sa statistikom u ruci upoznamo veličinu gradova prije poznavanja moderne tehnike.

U Njemačkoj brojio je onda Berlin 188.000, Hamburg 107.000, Bresau 76.000, Königsberg 63.000, Monakov 60.000, Danzig 52.000, Strassburg 39.000, Dresden 42.000, Frankfurt na Majni 43.000, Bremen 37.000, Leipzig 35.000, Magdeburg 35.000, Aachen 32.000, Nürnberg 30.000, Augsburg 30.000, Braunschweig 29.000, Stuttgart 26.000, Mainz 25.000, Lübeck 24.000, Poznanj 22.500, Hannover 22.000, Stettin 21.000, Düsseldorf 20.000, Potsdam, Kassel i Regensburg 19.000, Karlsruhe 16.000, Frankfurt na O. 15.000, Erfurt 15.000, Halle na S. 14.000, Rostok 14.000, Tilsit 11.000, Gotha 11.000, Weimar i Lüneburg 10.000, Bonn 9.800, Eisenach 8.200 i Solingen 3.100 žitelja.

Sasma drugu sliku podaju nam gradovi u krajevima u i izvan Evrope, koji su bili poštedjeni od grozota 30godišnjeg rata, osobito najvažnija trgovačka središta.

U tadašnjoj Austro-Ugarskoj brojio je Beč 239.000, Milan 129.000, Mletci 109.000, Prag 79.000, Verona 60.000, Lavov 42.000, Pešta 42.000, Budim 27.000, Trst 35.000, Graz 34.000, Brody 24.000, Inomost 10.000, Černovice 5.400, Zagreb 20.000, Rijeka 16.000 žitelja.

U talijanskim državama brojio je Napulj 330.000, Palermo 140.000, Rim 134.000, Genova 80.000, Firenca 78.000, Catania 60.000, Mesina 45.000, Nica 18.000.

U Švicarskoj: Ženeva 25.000, Basel 16.000, Bern 13.000, Zürich 10.000, Luzern 6.000.

Na balkanskom poluotoku: Carigrad 500.000, Solun 70.000, Beograd 30.000, Atena 12.000, Sofija 10.000, Bukarešt 140.000.

Na pirenejskom poluotoku: Lizabon 300.000, Madrid 165.000, Barcelona 110.000, Sevilja 100.000, Oporto 63.000, Granada 60.000, Saragoza 55.000.

U Francuskoj: Pariz 700.000, Lyon 128.000, Marsalja 99.000, Bordeaux 90.000, Amiens 40.000.

U britskom carstvu: London 1,050.000, Dublin 240.000, Glasgow 100.000, Mančester 98.000, Liverpool 94.000, Edinburg 80.000, Leeds 62.000, Sheffield 35.000, Newcastle 27.000.

U Sjevernim državama: Kodanj 100.000, Stockholm 73.000, Gothenburg 21.000, Bergen 20.000, Christiania 11.000, Drontjem 8.100.

U Rusiji: Petrograd 285.000, Moskva 250.000, Odesa 35.000, Riga 31.000, Varšava 100.000.

U prekomorskim prijedjelima nijesu se gradovi negdje tako brzo razvili, kao baš u američkim državama, gdje predstavljaju glavno sjedište dosanje trgovine. Tako je pred 100 godina brojila Filadelfija 120.000, New-York 100.000, Baltimore 60.000, Neu-Orleans 38.000, Washington 20.000, Cincinati 8.000, St. Louis 4.000, Sanfrancisco 3.000, Mexiko 135.000, Havana 36.000, Quito 60.000, Lima 60.000, Santiago de Chile 40.000, Valparaiso 14.000, Buenos Ayres 40.000, Montevideo 15.000, Rio de Janeiro 150.000, Bahia 100.000, Pernambuko 25.000, Paro 12.000, a Rio Grande de morijes 700.000.

Sličan razvitak pokazuje i Australija. Tako je 1830. brojio: Sidney 8.000, a Paramata 15.000 žitelja. Citav novi južni Vales brojio je pako sa Van Diemovom zemljom samo 25.000 žitelja.

R. R.

Proširujte „HRVATSKI LIST“, taj prvi i jedini hrvatski dnevnik u Istri.

Domaće Vijesti.

Princ Heinrich Pruski — austrijski veliki admiral. Nj. apoštolsko Veličanstvo udostojilo se je najvišom poveljom od dne 9. listopada 1916 najmilostivije imenovati Nj. visost Princa Heinricha velikim admiralom.

Gradsko kazalište. Predprodaja karata za zadnju predstavu „Faust“, koja se daje u srijedu, počinlje danas na dnevnoj blagajni kazališta od 10 do 12 prijepodne i od 3 do 5 popodne.

Preminuo. je u Beču linijski liječnik u pričuvi Dr. Anton Prasch. Pokojnik prakticirao je zadnje godine kao zubar u Puli te bio poznat i priljubljen u najširim krugovima grada.

Glazba. Danas u 4 i pol sati poslije podne igrat će c. i k. mornarička glazba pred štopskom palačom na kaju Franja Josipa slijedeće komade: 1. F. u. R. Trimmel: „Hlavaček“, koračnica. 2. G. Mayerbeer: Ples baklama. 3. Jaksch: „Jadranski valovi“, valčik. 4. J. Paderewski: Menuett. 5. E. Wagner: Zvuci iz Šajerske. 6. E. Kremser: „Udaranje srca“, polka.

Iz Trsta.

Magareče meso u Trstu. U Trstu su počeli prodavati magareče meso i to prvi kraj po K 2.40, a zadnji kraj po K 2.60. To medjutim nije nikakova novost za Trst, jer se je magareče meso već i prije tamo prodavalo, lažnuć, krlomice. Tako je bio tamo jedan mesar kažnjen, jer je prodavao da jedanput promijenimo izraz — oslećinu pod teletinu. Ljudi nisu našli nikakove razlike, no mesara je izdalo to, jer je na mesocjepu zaboravio magareča ušesa. Onda su mu dodule zatvorili mesnicu, no sad mu je opet dozvoliše otvoriti. Jedan trščanski list zgodno primjećuje: Te vrsti mesa ne će u Trstu uzmanjkati, jer je tamo mnogo osala. Ne znamo doduše kako je u Trstu, no znamo da negdje ima osala, a negdje magaraca, pa ne bi bilo šteta, da ih se sve pokupi i pošalje tome mesaru u Trst.

Iz Hrvatske.

Zaustava imetka. Kr. sudbeni stol u Zagrebu odredio je zaustavu svega pokretnog i nepokretnog tuzemnog imetka Dušana Plačića iz Surčina i Marka Prokoljevića iz Petrovčića, jer prema priležećim spisima postoji temeljita sumnja, da su za vrijeme provale srpske vojske u Srijem, dakle za vrijeme rata, pridružili se neprijateljskoj diviziji, te s njome prešli u Srbiju, gdje je orvi primao potpore od uredništva „Balkana“ za učinjene usluge, a potonji služio kod dunavske divizije kao komordijja (§ 1. istog zakona). Isti je sud odredio zaustavu svega pokretnog i nepokretnog tuzemnog imetka Milana Kovarca iz Kuvedžina, pješaka ces. i kr. 70. pješačke pukovnije, jer prema priležećim dokazalima postoji temeljita sumnja, da je godine 1914. za vrijeme rata, dospjevši u srpsko zarobljeništvo, stupio u srpsko oružništvo, te da je tu službu vršio (§ 1. gore citiranog zakona).

Vojničke vijesti.

Dnevna zapovjed ložkog admiralata broj 288 od 14. listopada 1916.

Posadno nadzorstvo: Nadpuručnik Pozhop. Liječničko nadzorstvo na N. V. b. „Bellona“: Linijski liječnik i. sl. Dr. Tschada.

Liječničko nadzorstvo u mornaričkoj bolnici: Linijski liječnik u pričuvi Dr. pl. Marochino.

Dućan 96

kuhinjskih predmeta

ex ROSSI

u ulici Sergija broj 31.

ponovno je

— otvoren —

Politeama Ciscutti.

U nedjelju 15. i ponedjeljak 16.

velike kinematografske predstave

Beč u ratu

zabavan patriotski raspored u 4 čina.

Film dugačak 1895 metara.

Samo za odrasle.

Početak u nedjelju u 2 sata, u ponedjeljak 3 sata poslije podne.

CIJENE: Parter i lože K 1.—; galerija K —30; lože K 1·— ; sjedalo K — 40; zatvor. sjedalo K —20.

KINO

Crvenog križa.

ULICA SERGIJA BROJ 36.

Danas novi raspored.

Kamila, vila primorkinja

veseloigra u 3 čina.

Neprekidne predstave.

Raznateljevi si pridržaje pravo promijeniti raspored.

ULAZNINA: I. prostor K 1·—; II. prostor 40 fil.

Uči se može kod svake slike.

B. De Prato

Vježbenica talijanskog jezika

za

opće pučke škole i za samouke

dobiva se kod tvrdke

Jos. Krmpotić Pula.

MALI OGLASNIK.

Ratni invalid traži se za pomoćnog strojarskog čuvara za centralno grijanje u sudskoj zgradi u Zadru za zimsku periodu od 15. listopada do 15. travnje. Zahtijeva se: naobrazba u kovačkom obrtu, osposobljenje za posluživanje parnih kotlova i dokaz nekih elektrotehničkih poznavanja. Prijave i zahtjeve: Pokr. povjerenstvu za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalid traži se kao konobar za kavanu u Kninu. Mora biti vješt poslu, a dosta je da pozna hrvatski jezik u govoru i u pismu. Ponude i obavijesti: Pokr. povjerenstvu za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalid traži se za računovodju za rudničarsku štedionicu. Mjesečna plata 227 K, stan, rasvjeta i ogrjev uz godišnju nagradu. Poznavanje njemačkog i hrvatskog jezika. Prijave: Pokr. povjer. za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalid traži se kao momak kod jednog župnika. Mora biti neoženjen ili udovac, rimokatoličke vjere i da zna kuhati. Prijave: Pokr. povjer. za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

Ratni invalidi traže se za mjesto kormilara, ložača, mornara i naplaćivanca kod jednog parobrodića u luci u Zadru. Kormilar i ložač moraju posjedovati svjedožbe: prvi o upravljanju broda, drugi o malom stroju na paru, a svi da poznaju hrvatski i talijanski jezik. Prijave i uvjeti kod Pokr. povj. za skrb oko ratnih invalida u Zadru.

MIRKO BOGOVIĆ.

Krvavi most u Zagrebu.

(Nastavak.)

Pratnja Slavinićeva uđestišla se još većma videći taj prizor, te bi bila po svoj prilici razsijela na sablje kneza Hinka, da ju nije krljepkom riječju obustavio sam Slavinić, koji nije podnijeto htio da se prolije krv, istinabog dušmanina, no zato ipak brata mile mu nada sve Ružice.

Knez Hinko, videći, da mu namjera nije pošla za rukom, kao što je mislio, dijelom zastidjen, dijelom onet razjaren, nije znao, što da čini, pa zato — zagrozivši se uz strašnu kletvu Slaviniću, te pustivši konju uzde poleti praćen od preostalih svojih ljudi put Zagorja, dočim se Slavinić na novo slavodobitno sa Ružicom povrati u Zagrb, te odprativ ljubu do manastira duvna, i otpustivši blagom riječi i obilnim darom pratnju svoju, ode odmah u grad biskupu, pa tu javi mnjeh podhvata svoga biskupu Mihalju, koji ga na novo pohvali i upravo carski nadari. Kad je Slavinić jur htio da se oprosti s biskupom, priopći mu biskup još nešto, što je Slaviniću tako milo bilo, da je mislio sići s uma s nenadane i radosne vijesti.

A što je to moglo biti? . . . Ništa drugo, već to: što mu je biskup obećao, da će ga za tri dana sam vjenčati sa Ružicom. „Što se tiče prigovora obitelji njezine“, primjeti biskup s blagovoljnim posmijehom, „ili drugih kakovih poslijedica, koje bi mogao imati taj čin, to ti, moj Pavle, zalažem tvrdu vjeru, da ću ja i za to odgovarati, ako bude od potrebe“.

Tri dana iza toga bijaše svečano vjenčanje plemenitoga Pavla Slavinića sa mladom kneginjom Ružicom Gusingovom. Silna svjetina, što no se tom prilikom sgrnula u crkvi, nije mogla dovoljno nagledati se lijepih mladenaca i kićenih svatova. Sjajnoj gosbi, što se zatim slavila u biskupovu gradu, ne bijaše donle pametara, riječju: cijela tu svečanost spominjali su ljudi dugo zatim kao izvanredan i mio kakav dogodjaj

IV.

Skoro za tim dogodjajem, što ga evo pripovijedasmo, umre Karlo Martel, a na njegovo mjesto bude sin njegov, mladić od 16 godina po imenu Karlo Roberto, ili kao što ga mnogi pokraćenim imenom zvahu: Karobert — imenovan kraljem ugarskim. Izbor taj pošao je za rukom ponajviše nastojanjem i utecajem tadašnjega rimskoga pape Bonifacija, koji je tvrdio, da se kraljevina Ugarska od vremena sv. Stjepana, hrvatska pak, otkako joj umrije kralj Zvonimir, imadu smatrati kao leno rimskoga pape, pa je zato tvrdio papa, da drugi ne može biti kraljem ovih kraljevina do jedino onaj, koga izabere i potvrdi sam rimski papa. Naravno je, da je taj čin Bonifacijev još većma razdražio gospodu ugarsku i hrvatsku već odprije medju sobom nesložnu i sklonu na bunu, pa zato se, koliko moguće, još umnožao prijašnji razdor tako, da se je podigao gotovo cijelo plemstvo, svećenstvo, a i gradjanstvo u Ugarskoj, Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, da se medjusobom poput ranjenih zvijeri progone i biju.

Biskup Mihalj kao kolovodja stranke kralja Andrije, s pomoću svih gotovo stanovnika Kaptola zagrebačkoga i većе strane svećenstva, nije nigdje propustio prilike, gdje je goder mogao nauditi stranci Karla Roberta, uz koga osim braće Gusingovaca, zatim knezova Subića i Babonića, redom prisloćše i mnogi drugi ponajviše svjetskoga viđeg, a i njeg staleža ljudi, kojim se — što je svakako znamenito bilo — također prijatelji bio i ono doba Čekvenjaci.

Svaka izmedju spomenutih strana nastojala je iz petnih žila, da kakogod nadjača stranku protivnu, i na sredstva nije se mnogo gledalo tom prilikom. Glavna je stvar bila, da se postigne cilj, ma kako da li dobrim ili zlim načinom? — za to se nije pitalo. Tko je jači, taj kvači, te je bilo gotovo nepće priznato načelo onoga vijeka, pa s toga se nije ni priznavalo drugo kakovo pravo, već svak si ga je krojio sam po volji, ili pak — prikrajavao mu ga je drugi.

Kralj Andrija videći, da je opće nezadovoljstvo jur strašno preotelo mah, nije htjo, kako da doskoči tomu — zato je g. 1290. sazvao sabor na polje peštarsko, Rakoš zvano. Medju ostalimi poziva je i nuno i arcibiskupa Ostrogonskoga Grgura, inače privrženika Karla Roberta, da se opravda, na arcibiskup ne samo što nije mario za taj poziv, već je sam na svoju ruku sazvao nekakav sabor u Vesprimu, te odande zaprijetio proklestvom svim onim biskupom, koji bi se usudili doći na sabor, što ga sazva kralj Andrija. Nu budući da taj poziv Grgurov nije našao odziva, kome se on bio nadao, zato ode rečeni arcibiskup iz Ugarske u Hrvatsku, i tu u slobodnom i kraljevskom gradu Križevcih sastane se sa mnogimi privrženici Karla Roberta, gdje bude ponajprije odlučeno: složno i silovito oprijeti se zaključku učinjenu na Rakoškom polju, da se naime povrate sva dobra silovitom rukom zakonitim vlasnikom oteta, a konačno bude jednoglasno odlučeno i to: neka se Karlo Roberto odmah pozove, da dođe i da preotme Andriji kraljevinu.

Karlo Roberto, pošto razumje, što mu poručuju hrvatska gospoda, nije oklijevao ni malo, već je odmah god. 1300. praćen mnogimi ladjami dojedrio iz Napulja u Spljet, pa pošto je ondje probavio neko vrijeme, doprati ga Pavo knez Subić sa sijanom družbom u Zagreb, gdje ga arcibiskup Grgur s ostalimi privrženici svečano dočeka, kraljem pomaza i okruni — ali ne ugarskom, već drugom nekom za tu svrhu pribavljenom krunom. Sve je to Grgura i ostalim privržencikom Karla Roberta lako pošlo za rukom, a to s toga, što se biskup Mihalj sa svojom strankom baš u ono vrijeme bavio na saboru Rakoškom, je mače bilo bi po svoj prilici ostalo pusto kraljevanje Karla Roberta, kojemu bi bio vihor vjetar još prije odnio krunu bez traga.

Kralj Andrija dočuv, da je Karlo Roberto jur u Hrvatskoj, pobojao se jako, pa neki kažu, da se je od toga straha naglo razbolio i umro g. 1301., premda drugi opet tvrde, da je kralja otrovao neki komornik njegov, imenom Dominik. Nu bilo kako mu drago, poslije smrti Andrijine stadoše umah na novo vijećati staleži ugarski o tom, komu da se ponudi kruna ugarska. Poklisar pape Bonifacija nastojao je tom prilikom na svaki mogući način oko toga, da kakogod skloni stalеže ugarske na to, da Karla Roberta priznadu za kralja. Nu staleži se baš tomu protivše, ne hoteći podnipošto priznati nametnika papina. Zato bude po prijedlogu Koločkoga arcibiskupa Ivana češki i poljski kralj Václav, pa pošto se on odreče, malodobni sin njegov — također imenom Václav — kraljem izabran i skoro zatim u stolnom Biogradu svečano okrunjen.

(Nastavit će se.)